

Poznolatenska peč za žganje keramike s Kapiteljskega hriba v Novem mestu

Late La Tène pottery kiln from Kapiteljski hrib in Novo mesto

Katarina UDOVČ

Izvleček

Veduto Novega mesta zaznamuje Kapiteljski hrib s stolno cerkvijo sv. Nikolaja. Arheološke raziskave so pokazale, da je bil hrib poseljen od pozne bronaste dobe. Na zahodnem pobočju je bila ob urejanju brežine leta 2004 delno izkopana dvodelna lončarska peč. V njej so bili fragmenti keramike različnih oblik: glinenke, široki lonci z glavničastim okrasom in narebreni visoki pokali na nogi. S pomočjo dobro prepoznavnih oblik keramike je peč datirana v mlajšo železno dobo, v njeno poznolatensko stopnjo LT D1 po srednjeevropski kronologiji, kar je potrdila tudi radiokarbonska analiza prašičje kosti, najdene v peči.

Ključne besede: Slovenija, Novo mesto, Kapiteljski hrib, latenska doba, LT D, lončarska peč, keramika

Abstract

With its cathedral of St Nicholas, the hill of Kapiteljski hrib is a dominant feature of Novo mesto's townscape, which has been inhabited from the Late Bronze Age onwards. The archaeological investigations conducted on its western slope in 2004, in advance of slope consolidation, revealed a pottery kiln, which was partially excavated. The kiln contained sherds of various vessels, such as jars with restricted necks, wide jars with combed decorations, and moulded pedestal goblets. The diagnostic pottery forms indicate a dating to the Late Iron Age, specifically to its Late La Tène phase of LT D1, according to the central European chronology, which has been confirmed by the results of the radiocarbon analysis of a pig bone also found in the kiln.

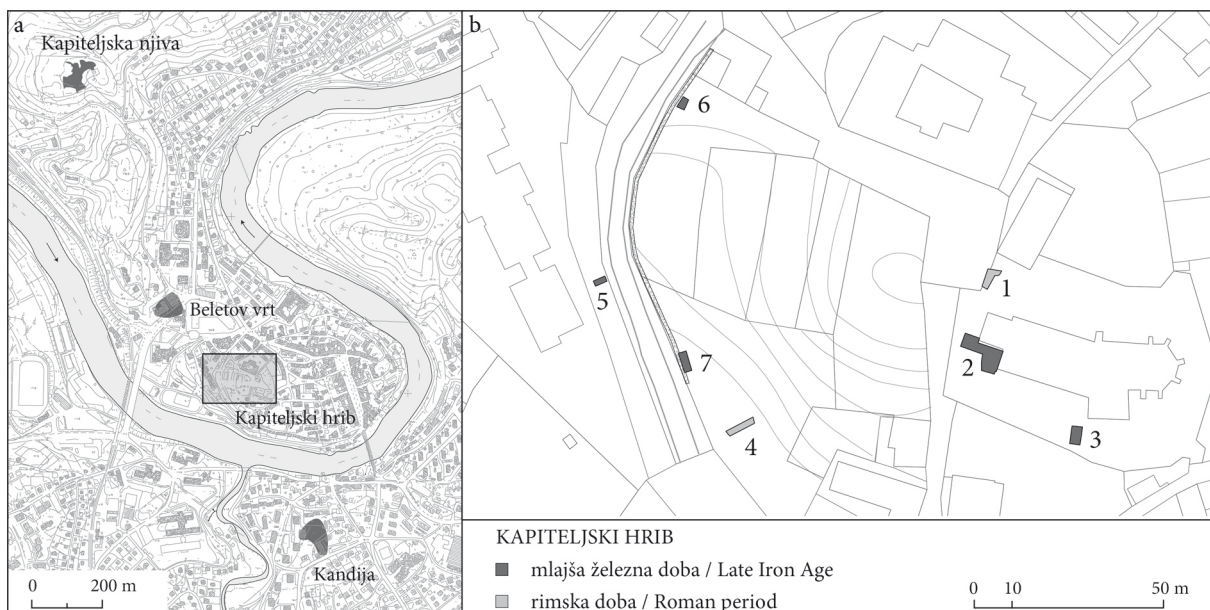
Keywords: Slovenia, Novo mesto, Kapiteljski hrib, La Tène period, LT D, pottery kiln, pottery

UVOD

Novo mesto leži v osrednjem delu doline Krke sredi gričevnate Dolenjske. Ožje območje srednjeveškega in novoveškega mestnega jedra se razprostira na koncu skalnatnega grebena, ki se z gričevja postopno spušča v rečni okljuk. Ta je s treh strani obdan z reko Krko, na najožjem delu na severni strani pa

dostop s kopnega varuje vzpetina Kapiteljski hrib (204 m n. m. v.), ki jo od bližnjih nekoliko višjih grebenov Marofa (228 m n. m. v.) in Mestnih njiv (235 m n. m. v.) ločuje sedlast prehod.

Novo mesto slovi po grobiščih iz pozne bronaste in železne dobe, ki ležita na Mestnih njivah in Kapiteljski njivi v bližini prazgodovinskega gradišča na Marofu. Na sedlastem delu rečnega

Sl. 1: Arheološka najdišča iz mlajše železne dobe v Novem mestu (a) in lokacije arheoloških sond na Kapiteljskem hribu (b). 1 (1998), 2 in 3 (1999) – sv. Nikolaj; 4 (1999 in 2012) – proštijijski vrt; 5 (2004, najdišče lončarske peči) – zahodno pobočje; 6 in 7 (2008) – Šance. (Izdelal F. Aš, ZVKDS, OE NM)

Fig. 1: Late Iron Age sites in Novo mesto (a) and positions of archaeological trenches on the hill of Kapiteljski hrib (b). 1 (1998), 2 and 3 (1999) – St Nicholas; 4 (1999 and 2012) – Proštijijski vrt; 5 (2004, location of the kiln) – west slope; 6 and 7 (1998) – Šance.

okljuka med Marofom in Kapiteljskim hribom je latensko-rimsko grobišče Beletov vrt, kjer so izkopali več kot 200 grobov iz obdobja od 1. st. pr. n. št. do konca 2. stoletja (sl. 1). K temu grobišču sodijo tudi grobovi, odkriti pred dobrim stoletjem na območju Ljubljanske ceste in nekdanjega Okrajnega glavarstva.¹

Ob prazgodovinskem gradišču na Marofu so bile z novjšimi arheološkimi raziskavami na Kapiteljskem hribu (sl. 1), tj. na najvišjem delu rečnega okljuka, ugotovljene sledi poselitve iz pozne bronaste in mlajše železne dobe, rimskega obdobja ter zgodnjega srednjega veka.

ARHEOLOŠKE RAZISKAVE NA KAPITELJSKEM HRIBU

Arheološkim raziskavam dandanes botrujejo, tako kot so v preteklosti, predvsem gradbeni posegi. Pregled arheoloških izkopavanj v mestnem jedru, ki so se začela leta 1890 z gradnjo takratne Kolodvorske, današnje Ljubljanske ceste, je do leta 1990 objavil Tone Knez, od leta 1990 do 2014 pa

Petra Stipančič.² Od osemdesetih let prejšnjega in v prvem desetletju tega stoletja dopolnjujejo pestro arheološko podobo mesta podatki, pridobljeni z arheološkimi raziskavami ob obnovah okolice cerkve, stavb, mestnega trga, infrastrukturnih vodov in ostalin mestnega obzidja.

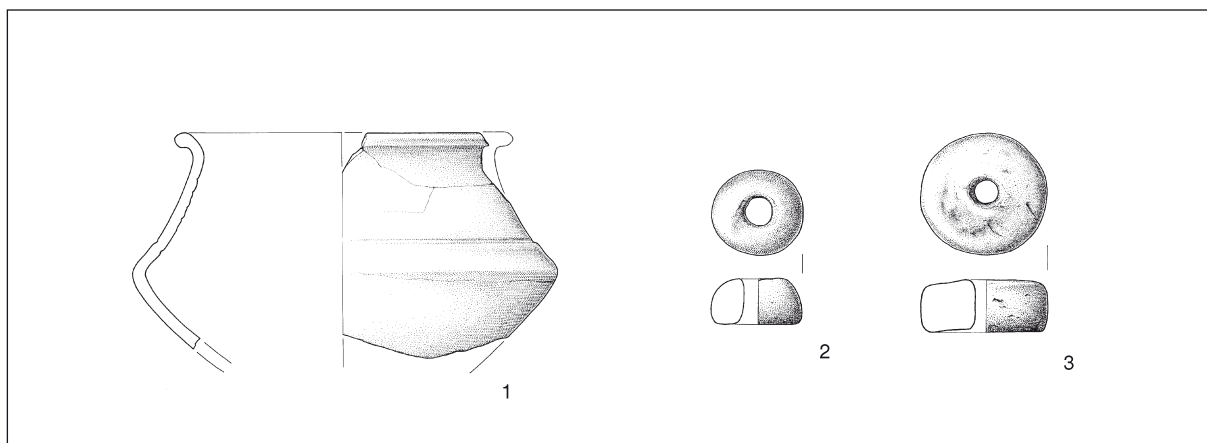
Kapiteljski hrib, osrednje območje okljuka Krke in leta 1365 ustanovljenega *Rudolfswertha*, je bil z gradbenimi posegi poškodovan v srednjem in dodatno preoblikovan v novem veku. Po obodu hriba se vse od 14. stoletja vije srednjeveško mestno obzidje Šance. V prvi četrtini 15. stoletja so na hribu zgradili župno cerkev sv. Nikolaja, ta je s poznejšimi dograditvami dobila obliko zdajšnje stolne cerkve. Okrog cerkve je bilo do leta 1810 pokopališče. V tridesetih letih 15. stoletja so zgradili kapiteljsko kaščo, v zadnji četrtini pa še proštijo, ta je današnja podoba dobila v 17. stoletju.³

Na Kapiteljskem hribu so ob obnovah in urejanju površin opravili arheološka sondiranja v letih 1978, 1998, 1999, 2004, 2008, 2012. Pri teh raziskavah so odkrili sledi poselitve iz mlajše železne in rimske dobe pri cerkvi sv. Nikolaja (sl. 1: 1,2,3),

² Knez 1990, 12–15; Stipančič 2015, 43–66.

³ Pri poimenovanju arheoloških mikrolokacij smo se držali poimenovanj v objavah.

¹ Knez 1992; Božič 2008.

Sl. 2: Kapiteljski hrib, sv. Nikolaj. Najdbe iz sonde 2: 1 keramika; 2,3 pečena glina. M. = 1:3.

Fig. 2: Kapiteljski hrib, St Nicholas. Small finds from Trench 2: 1 pottery; 2,3 fired clay. Scale = 1:3.

na proštijem vrtu (sl. 1: 4), v okolici nekdanje ženske bolnišnice, kjer je bila odkrita tu obravnavana poznolatenška peč (sl. 1: 5), ter na območju srednjeveškega mestnega obzidja Šance (sl. 1: 6,7).

Na severovzhodnem pobočju Kapiteljskega hriba je profesor Alojzij Turk leta 1929 odkril prve (po opisih sodeč prazgodovinske) drobne najdbe, te so danes izgubljene, ter ostaline časovno neopredeljenega zidu.⁴ Leta 1978 je ekipa Dolenjskega muzeja na proštijem vrtu opravila arheološka sondiranja. V sondi na južnem delu vrta (sl. 1: 4) so izkopali 1,5 m debelo rimskodobno naselbinsko kulturno plast. V njenem vzdolžnem profilu so dokumentirali dve poselitveni fazi. Najdbe iz starejše faze sodijo na prehod iz 2. v 3. st. in pomenijo prve odkrite ostaline rimske naselbine v Novem mestu.⁵

Raziskave na Kapiteljskem hribu so nadaljevale različne ekipe Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Novo mesto. Leta 1998 je hkrati s sanacijo kapiteljske kašče potekala sanacija zidu, ki je omejeval nekdanje pokopališče. Pod njegovimi temelji so odkrili ostanke zidu (sl. 1: 1), v malti zidu pa bronast novc cesarja Galiena (260–268).⁶

Zaradi urejanja okolice cerkve in gradnje intervencijske poti so leta 1999 tik ob sv. Nikolaju izkopali dve sondi. V tisti ob zvoniku so odkrili 46 pokopov iz 15. st. in pod njimi dve naselbinski fazi (sl. 1: 2). V kulturni plasti iz obdobja mlajše železne dobe so našli dele sivo žganega bikoničnega lonca (sl. 2: 1), sivorjavo žgano konično (sl. 2: 2) in

valjasto keramično vretence (sl. 2: 3), v sekundarni legi pa dele ognjišč.

V sondi, izkopani na poti ob izteku stopnišča iz zakristije (sl. 1: 3), so odkrili ostanke stavbe z lesenimi temelji iz obdobja mlajše železne dobe, od najdb pa bronasto fibulo tipa Beletov vrt (sl. 3: 1) in odlomke keramičnega oranžno-rjavo žganega narebrenega pokala (sl. 3: 2). V južnem delu sonde so izkopali meter širok z malto grajen zid iz rimske dobe.⁷

Leta 2004 je bila ob preureditvi porodnišnice (nekdanje ženske bolnišnice) v današnjo stavbo upravne enote sredi zahodnega pobočja Kapiteljskega hriba na parceli 1340/2, k. o. Novo mesto, v sondi 5, odkrita peč za žganje keramike. Lokacijo smo poimenovali "Kapiteljski hrib, zahodno pobočje"⁸ (sl. 1: 5; 4).

Leta 2008 sta bili zaradi preverjanja stanja in ohranjenosti temeljev mestnega obzidja na njegovi notranji strani na proštijem vrtu strojno izkopani manjši sondi. Sonda 6 je bila zastavljena na severni strani (sl. 1: 6), sonda 7 pa na južni strani proštijeskega vrta (sl. 1: 7). V sondi 6 so na globini približno 0,80 m oziroma pod rušo in novodobnim nasutjem odkrili odlomke keramike iz prazgodovine⁹ in rimske dobe ter ožgano glino in drobce oglja. V sondi 7 je bil ob odlomkih keramike iz mlajše železne in rimske dobe lonček iz zgodnjega

⁴ Knez 1977, 7.

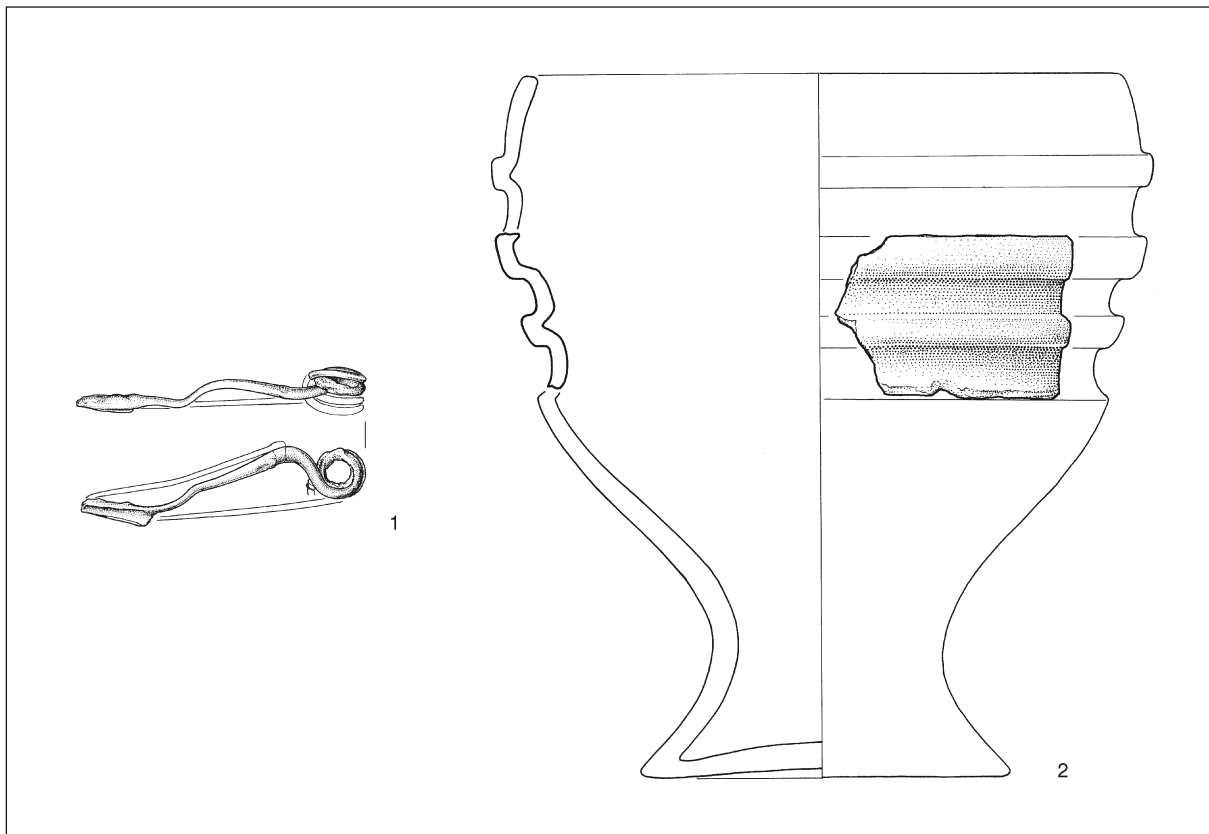
⁵ Knez 1981, 244–245.

⁶ Breščak 2001, 69.

⁷ Breščak 2000, 33; Križ 2002, 50, 166.

⁸ Najdišče peči leži tik pod Šancami, med preurejeno stavbo in obzidjem, zato je v dokumentaciji poimenovano "Stara porodnišnica" ali "nad nekdanjo bolnico".

⁹ Prostoročno izdelani odlomki sodijo po fakturi in načinu žganja v obdobje pred mlajšo železno dobo.

Sl. 3: Kapiteljski hrib, sv. Nikolaj. Najdbe iz sonde 3: 1 bron; 2 keramika. M. 1 = 1:2; 2 = 1:3.

Fig. 3: Kapiteljski hrib, St Nicholas. Small finds from Trench 3: 1 bronze; 2 pottery. Scale 1 = 1:2; 2 = 1:3.

srednjega veka. Izkopan je bil na globini 1,25 m pod današnje hodno površino oziroma novodobnim nasutjem. Z njim se dopolnjuje poselitvena slika, saj je to prvi dokaz poselitve mestnega oz. rečnega okljuka od 3. st. n. št. pa do srednjega veka. V njegovi neposredni bližini je bila v isti plasti najdena kost goveda, z radiokarbonsko metodo datirana v čas 1128 ± 30 BP oziroma z 2,9-odstotno verjetnostjo med letoma 777 in 791, s 5-odstotno verjetnostjo med letoma 805 in 842 ter 87,5-odstotno verjetnostjo med letoma 861 in 989 n. št., tj. v obdobje zgodnjega srednjega veka.¹⁰

V letu 2012 je ekipa Arheja na 645 m² velikem območju, na zemljišču 1372/1, k. o. Novo mesto, opravila arheološko dokumentiranje ob gradnji, ki je zajelo tudi sondo 4 (sl. 1: 4). Ostaline so ležale tik pod obdelovalno površino in so bile s poljedelskimi deli poškodovane. Odkrili so večje

število jam in stojk, vendar jih zaradi razpršene razporeditve niso mogli povezati v prepoznavne tlorise objektov. Eno jamo so uvrstili v obdobje mlajše železne dobe, ostale pa v rimsko, srednjeveško in novoveško obdobje.¹¹

POZNOLATENSKA LONČARSKA PEČ

Zahodno pobočje je bilo v preteklosti preoblikovano že z gradnjo mestnega obzidja in opornega zidu ter z umetnim usekom za postavitev nekdanje bolnišnice, kar je uničilo arheološke sledi (sl. 4). V prvi polovici 19. st. so ob bližnjih Šancah uredili sprehajališče s kostanjevim drevoredom.

Ta posej je bil leta 2004 opažen tudi na območju peči v sondi 5 kot novodobna plast oz. jama za drevo (SE 31/32) (sl. 5/2; 7). Pri strojnem čiščenju rastja na pobočju pred izkopom gradbene jame za novi oporni zid se je pokazala zaplata ožgane gline nepravilne oblike. Na najožjem, spodnjem

¹⁰ Radiokarbonsko analizo so opravili na univerzi v Bradfordu. Iz tega zgodnjega staroslovanskega obdobja je v Novem mestu znan le žarni grob iz gomile XIV na Kapiteljski njivi (Belak 2014, 397–403).

¹¹ Hvalec, Verbič, Bekljanov Zidanšek 2012, 14, 19.

Sl. 4: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Lokacija lončarske peči med nekdanjo bolnišnico in mestnim obzidjem. (Foto F. Aš, ZVKDS, OE NM)

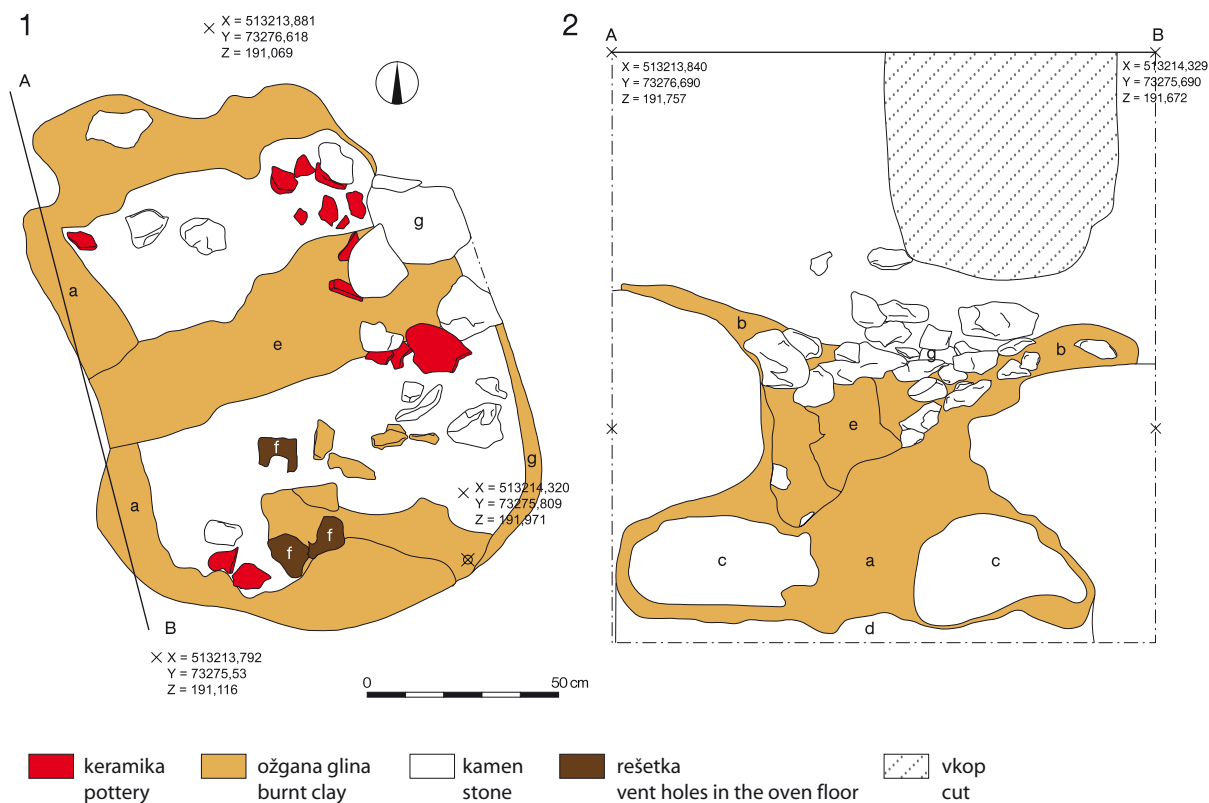
Fig. 4: Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004) Location of the kiln between the former hospital and the town walls.

delu je bila široka 0,40 m, v najširšem zgornjem 1 m ter visoka 0,55 m (sl. 6).

Peč (sl. 5–9) je bila vkopana v meljasto rumenkastorjavo zemljeno plast (SE 2) hribine. Lega peči v pobočju je oteževala izkopavanje, saj so bile ostaline dostopne le s strani. Zaradi nevarnosti posutja, ki bi ga lahko povzročilo izpodkopavanje pobočja, peč ni bila v celoti izkopana. Manjši del peči je tako še vedno in situ.

Širina izkopane peči je 1,10 m, dolžina 1,20 m in višina približno 0,85 m (sl. 5; 7). Ohranila sta se le spodnji del peči do višine rešetke, ki obsega kuriščno komoro s kuriščnima kanaloma in sredinsko pregrado (sl. 8), ter delovni prostor (sl. 7). Zgornji del peči oziroma žgalno komoro nakazuje sled ožgane zemlje (b: sl. 5/2; 7).

Manipulativni oz. delovni prostor (SE 22) pred pečjo je bil velik $1,80 \times 1 \times 0,20$ m in zapolnjen s plastjo temnorjavega drobljivega meljastega peska z drobci oglja, keramike in pepela (d: sl. 5/2; prim. sl. 10: 1). Kuriščna komora skoraj pravokotne

Sl. 5: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Ostanki peči: 1 – tloris; 2 – profil. M. = 1:20.

a – zunanja stena oz. obod; b – sled žgalne komore oz. kupole; c – kuriščna kanala; d – delovni prostor; e – sredinska pregrada; f – deli rešetke; g – ruševina (kamnita obloga). (Izdelala M. Vinazza, UL FF)

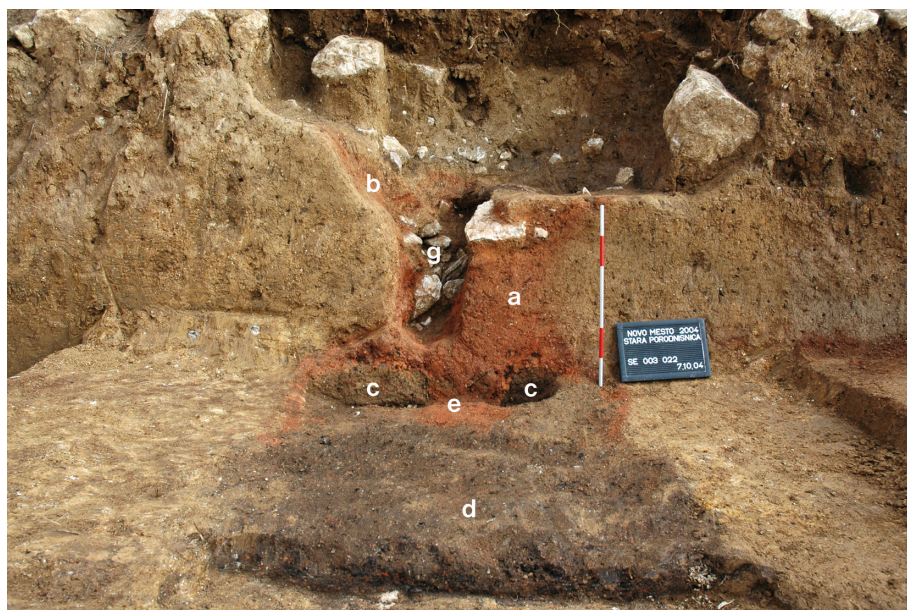
Fig. 5: Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004). Kiln remains: 1 – plan; 2 – cross section AB. Scale = 1:20.

a – wall of the kiln; b – remains of the firing chamber (oven); c – fire tunnels; d – stoking area; e – oven floor support; f – vent holes in the oven floor; g – stone debris.

Sl. 6: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Pogled z zahoda na ostanke lončarske peči oz. zaplato ožgane gline. **a** – stena; **b** – sled žgalne komore oz. kupole. (Foto F. Aš, ZVKDS, OE NM)

Fig. 6 Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004). Area of burnt clay representing the remains of the kiln – view from the west. **a** – lower wall of the kiln; **b** – firing chamber (oven).

Sl. 7: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Pogled z zahoda na ostanke lončarske peči: **a** – stena; **b** – sled žgalne komore oz. kupole; **c** – kuriščna kanala; **d** – delovni prostor; **e** – sredinska pregrada; **g** – ruševina. (Foto F. Aš, ZVKDS, OE NM)

Fig. 7: Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004). The kiln remains, view from the west: **a** – lower wall of the kiln; **b** – firing chamber (oven); **c** – fire tunnels; **d** – stoking area; **e** – oven floor support; **g** – stone debris.

Sl. 8: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Notranjost kuriščne komore peči: a – stena; c – kuriščna kanala oz. dno; e – sredinska pregrada. (Foto F. Aš, ZVKDS, OE NM)

Fig. 8: Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004). Interior of the combustion chamber: a – wall of the kiln; c – fire tunnels and floor of the chamber; e – central oven floor support.

Sl. 9: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Ostanke peči: a – zunanja stena oz. obod; e – sredinska pregrada; f – deli rešetke; g – ruševina. (Foto F. Aš, ZVKDS, OE NM)

Fig. 9: Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004). Kiln remains: a – wall of the kiln; e – oven floor support; f – vent holes in the oven floor; g – stone debris.

oblike je bila s sredinsko pregrado razdeljena na dva neenako široka kuriščna kanala (c: sl. 5/2; 7; prim. sl. 10: 3b,c). Severni kanal (SE 19) je skupno meril $1,00 \times 0,40 \times 0,20$ m, južni (SE 17) pa $1,05 \times 0,35 \times 0,24$ m. Dno kanalov in kuriščne komore ter plašč peči (a: sl. 7; 8) sta bila narejena iz zbite prežgane in približno 0,05 m debele ilovice. Kanali so bili običajno obrnjeni v smer, iz katere je pihal veter.

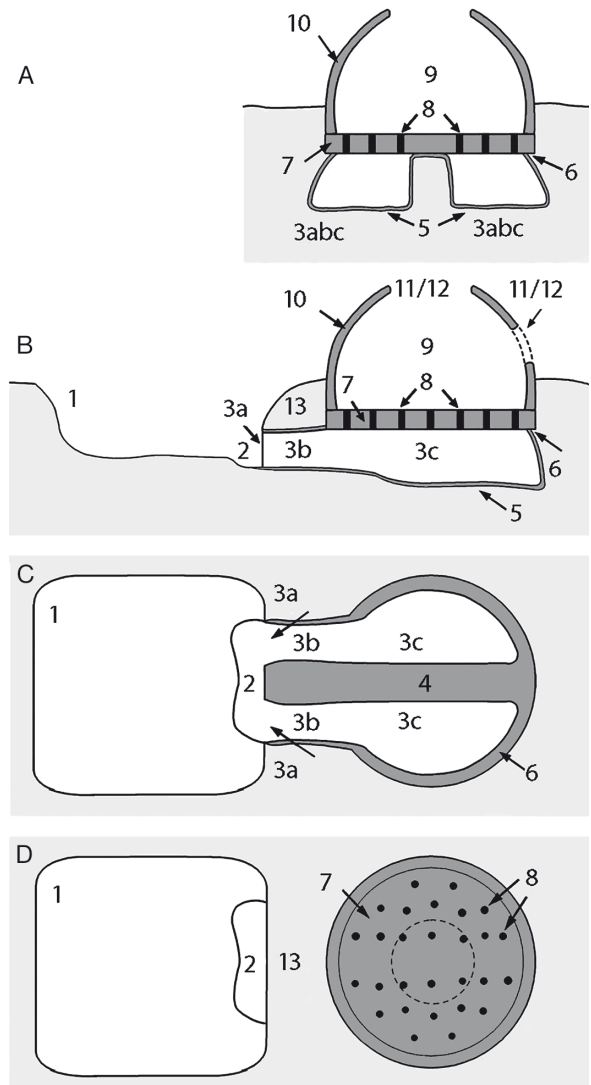
Kuriščno komoro je razpolavljala sredinska pregrada iz zbite, ožgane in zglajene gline v dolžini 1,20 m (SE 30) (e: sl. 5; 7-9; prim. sl. 10: 4). Pregrada v kuriščni komori je bila dolga 0,90 m, v vhodnem delu oziroma nakladalni komori peči pa 0,30 m; široka je bila od 0,27 do 0,30 m. Zunanji steni pregrade, debeli približno 0,03 m, sta bili narejeni iz zbite, zamazane in prežgane ilovice, notranjost je bila prežgana in prhka (e: sl. 5; 7-9). Višina ohranjene pregrade se je proti sredini postopno dvigala, in sicer od 0,20 m pri vходу do 0,40 m v notranjosti.

Na zunanjem robu peči je bil *in situ* najden del rešetke z nakazanimi predrtinami (f: sl. 5/1; 9; prim. sl. 10: 7,8), dva pa v sekundarni legi v ruševini oziroma kuriščni komori. Rekonstruirani premer in debelina predrtine na rešetki znašata $0,04 \times 0,09$ m. Rešetka je bila približno 0,60 m od steptanega prežganega ilovnatnega dna peči oziroma približno 0,40 m nad kuriščnima kanaloma.

Nad rešetko se je bočila žgalna komora oziroma kupola peči; debelina sten meri 0,05 m. Plašč žgalne komore, ki jo nakazuje v profilu vidna polkrožna sled ožgane zemlje (b: sl. 5/2; 7; prim. sl. 10: 9), je bil najverjetneje zgrajen iz prepleta šibja, ometan z zemljo in obložen s kamni. Na kamnito oblogo sklepamo iz večje količine srednje velikih neobdelanih kamnov (SE 24). Ležali so na ostankih peči (g: sl. 5; 7; 9) in v njej. Interpretirali smo jih kot ruševino plašča.

Izkopavanje je pokazalo, da gre za srednje veliko dvodelno vertikalno peč za žganje keramike, ki ji je lega na pobočju omogočala lažji dostop in dotok vzgonskega vetra, kar je olajšalo kurjenje in vleko toplega zraka. Orientirana je bila v smeri vzhod-zahod, pri čemer je imela vhod oz. kurišče na zahodni strani.

Po vsej verjetnosti je bila peč odmaknjena od naselbinskih objektov, čeprav tega zaradi omejenega prostora raziskav in posegov v okolje ne moremo zanesljivo trditi. Pri čiščenju širše okolice smo našli odlomke prazgodovinske in rimske keramike.

Sl. 10: Shema, idealizirani prerezi in tlorisi lončarske peči (prirejeno po Mangel, Thér 2015, 46). A – prečni prerez; B – podolžni prerez; C – tloris peči pod rešetko; D – tloris z rešetko:

1 – delovni prostor; 2 – vhod v kurišče; 3a – ustje oz. vhod v kanal; 3b – kurišče oz. nakladalna komora; 3c – kuriščna komora; 4 – sredinska pregrada oz. podporni steber; 5 – prežgano dno kurišča; 6 – nosilec za rešetko; 7 – rešetka; 8 – predrtina na rešetki; 9 – žgalna komora; 10 – plašč peči oz. konstrukcija kupole; 11-12 – odprtina za dim oz. zračenje; 13 – čelo oz. prednja stran peči.

Fig. 10: Sketch of a pottery kiln in cross sections and plans (adapted from: Mangel, Thér 2015, 46). A – transverse section; B – longitudinal section; C – plan below the oven floor; D – plan at the oven floor:

1 – stoking area; 2 – entrance to the combustion chamber; 3a – mouth of the fire tunnels; 3b – fire tunnels; 3c – combustion chamber; 4 – central oven floor support; 5 – burnt floor of the combustion chamber; 6 – support ledge; 7 – pierced oven floor; 8 – vent holes; 9 – oven; 10 – domed superstructure; 11-12 – exhaust vent; 13 – front of the kiln.

RAZISKAVE IN TIPOLOGIJA DVODELNIH LONČARSKIH PEČI

Zrinka Šimić-Kanaet novomeški podobne peči uvršča med enostavne dvodelne vertikalne peči z osrednjo pregrado ali rebrom. Pregrada je prevzela funkcijo radialno postavljenih pregrad in razdelila peč na dva dela, hkrati je podpirala in nosila težo rešetke z lončenino. Pregrada je največkrat narejena iz gline in je dolga kot kuriščna komora, včasih je podaljšana do prefurnija.¹²

Z ločevanjem prostora za kurjenje od prostora za pečenje z vgradnjo rešetke in različnih sistemov za kroženje zraka so se peči uporabljale za specializirano žganje posameznih vrst keramike. Peči krožne oblike so uporabljali za žganje izdelkov manjših dimenzij, medtem ko so bile pravokotne namenjene žganju opeke in drugih gradbenih elementov. Najenostavnejše so bile zgrajene iz gline, opeke ali pa v kombinaciji gline, opeke in kamna.¹³

Za peči, pri katerih kuriščno komoro razpolavlja sredinska pregrada, sta se v literaturi uveljavili poimenovanji vertikalne dvodelne in dvokomorne peči, tehnološko in po izkoristku toplote in prostora pa sodijo k razvitejšemu tipu peči.¹⁴ Prve so se pojavile že v neolitiku na območju kulture Cucuteri-Trypolje.¹⁵ V večjem obsegu so bile v rabi v srednji in pozni bronasti dobi, v starejši železni dobi jih, kot kaže, niso poznali, v rabi so bile tudi v mlajši železni dobi pa vse do srednjega veka.¹⁶

Enodelne peči so bile na območju latenske kulture severno od Alp in do Karpatov v obdobju LT B nadomeščene z vertikalnimi dvodelnimi pečmi s kuriščno komoro okroglega tlorisa (tip 3 po Zeilerju). Peči z ovalno komoro (tip 4) so se pojavile na prehodu iz stopnje LT B v LT C, s pravokotno komoro (tip 7) pa na prehodu iz LT C v LT D.¹⁷

Najnovejši pregled latenskodobnih dvokomornih peči v srednji Evropi, ki se razlikujejo po premeru, debelini sten, obliki kuriščne komore, po dolžini sredinske pregrade in materialu, je s seznamom najdišč in spremno literaturo pripravil T. Mangel,¹⁸ shematična predstavitev peči pa je skupno delo T. Mangla in R. Théra (*sl. 10*).¹⁹

Na Slovenskem sta bili doslej znani dvodelni vertikalni latenski peči na Hajdini pri Ptujju²⁰ in na najdišču Kotare – baza pri Murski Soboti.²¹ Celoten kuriščni prostor je imela pregrajen tudi rimska peč iz Celeje (delavnica 7). Zgrajena je bila v staroselski, keltski tradiciji, a sodi po izkopanem gradivu v rimsko dobo.²²

Novomeška peč se po merah uvršča v najpogostejše zastopan velikostni razred s širino od 100 do 120 cm.²³ Peči s pregrajenim celotnim kuriščnim prostorom oziroma s pregrado, podaljšano do prefurnija, so značilne za srednjo in vzhodno Evropo. Peči, odkrite v Veliki Britaniji in Italiji, imajo pregrajeno le kuriščno komoro, pri čemer pregrada podpira rešetko in težo posod, namenjenih žganju.²⁴ Takšno peč so izkopali na najdišču Tribuna v Ljubljani.²⁵

KERAMIČNE NAJDBE IZ NOVOMEŠKE PEČI

Večina keramičnih najdb je ležala v spodnjem delu peči – v kuriščni komori²⁶ (SE 015), manjšina pa v delovnem prostoru (SE 022) in kuriščnem kanalu (SE 019). Gre za odpad izdelkov večjega števila žganj, saj iz najdenih fragmentov ni bilo mogoče sestaviti celotnih posod. Po zadnji uporabi je bila peč izpraznjena in opuščena.

V peči so bili fragmenti keramičnih izdelkov. Oblika posodja in tehnologija izdelave ne odstopata od poznolatske produkcije. Najbližje primerjave najdemo na bližnji lokaciji ob sv. Nikolaju na Kapiteljskem hribu in med grobiščno keramiko z Beletovega vrta.

Med gradivom prevladujejo glinenke z ozkim vratom in močno izvihanim ustjem iz fino prečiščene gline (*t. 1: 2–10*). Izdelane so bile na hitro vrtečem se lončarskem vretenu. Ustja pripadajo bolj ali manj bikonično oziroma trebušasto oblikovanim posodam različnih velikosti, značilnim za poznolatsko obdobje mokronoške skupine Tavriskov. Na Beletovem vrtu najdemo tovrstne posode svetlosive ali rdečerjave barve v grobovih 33, 55, 162, 169 itd., ki so datirani v obdobje od 1. st. pr. n. št. do tiberijskega časa.²⁷ Bikonični lonci

¹² Šimić-Kanaet 1996, 160.

¹³ Šimić-Kanaet 1996, 165.

¹⁴ Mangel, Thér 2015, 48.

¹⁵ Petrasch 1986, 42–44.

¹⁶ Duhamel, 1978–1979, 55–56.

¹⁷ Zeiler 2009, 263–270, sl. 7, 270.

¹⁸ Mangel 2016.

¹⁹ Mangla, Thér 2015, 49.

²⁰ Tomanič-Jevremov, Guštin 1996, 27.

²¹ Kerman 2011a, 41, 43, 81; Kerman 2011b, 67–68.

²² Krajšek 2015, 61–62.

²³ Prim. Mangel 2016, 153, 220, sl. 89.

²⁴ Cuomo di Caprio 1978–1979, 26; Swan 1984, 31, sl. III.

²⁵ Vojaković et al. 2011, 69, 77, 104.

²⁶ Kot kuriščna komora/ruševina je opredeljen prostor med oz. nad kuriščnima kanaloma in višino rešetke.

²⁷ Knez 1992, 88, t. 11: 3; 17: 5; 59: 6.

so zastopani tudi med naselbinskimi najdbami pri sv. Nikolaju na Kapiteljskem hribu (gl. sl. 2: 1) ter na drugih bližnjih najdiščih oziroma grobiščih, kot sta Mihovo²⁸ in Verdun,²⁹ pa tudi na Rojah pri Moravčah,³⁰ v Stični³¹ ter med poznolatskim in zgodnjeavgustejskim gradivom z Vrhniko.³²

Do številčnosti jim sledijo prostoročno izdelani lonci, dodelani na lončarskem vretenu. Narejeni so iz gline svetlosive barve s številnimi belimi primesmi različnih velikosti (t. 2: 1–7). Imajo odebeljeno, mandljasto profilacijo ustja, ločeno od ostenja s kaneluro. Okrašeni so z glavničanjem. Okras ostenja na loncih je izveden z navpičnimi snopi, v enem primeru je okrašeno z vrezi v obliki mreže, dno pa z vzporednimi vodoravnimi vrezi (t. 4: 7).

Da sodijo lonci z odebeljenimi ustji med vodilno uporabno posodje, potrjujeta njihova razširjenost ter pogostnost najdb v naselbinah na območju Slovenije³³ in v širšem prostoru od spodnjega Podonavja do srednje Evrope. V nekoliko spremenjeni obliki jih srečamo še v zgodnjem rimskem obdobju.

V ruševini peči je bilo najdenih 5 ustij z drobno narebrenim zgornjim obodom posod, za katera menimo, da pripadajo visokim pokalom (t. 3: 1–5). Zaradi fature in oblikovanosti bi mednje, uvrstili še odlomek (t. 1: 14), čeprav ni ohranjeno narebreno ostenje, in pogojno odlomek (t. 1: 12) zaradi nakazane ovalne oziroma kelihaste oblikovanosti zgornjega dela posode.

Preglednico keramičnih pokalov je objavil M. Guštin, odlomki iz novomeške peči ustrezajo tam predstavljenemu primerku iz Mihovega.³⁴ V objavi Beletovega vrta je T. Knez prikazal prvo karto razprostranjenosti pokalnih posod z najdišč Novo mesto, Bela Cerkev, Mihovo in Verdun pri Stopičah.³⁵ Danes poznamo vsaj 15 lokacij z najdbami različno oblikovanih pokalnih posod, poleg Dolenjske tudi v Prekmurju, na prostoru, ki ga pripisujemo keltski skupnosti Tavriskov.³⁶ Novejše objave so ovrgle nekdanjo domnevo, da so visoki pokali pridatek žganih grobov na območju Dolenjske in značilnost prostora, poseljenega s plemenom Latobikov.³⁷

Odlomki pokalov iz novomeške peči so podobni mihovskim,³⁸ stiškim³⁹ in primerku iz nekropole (grobišče VI A, grob 18) s Strmca nad Belo Cerkvijo.⁴⁰ Po širini in izraženosti reber je podobno tudi ostenje pokala iz groba iz Valične vasi.⁴¹

Primerek iz latenskodobne plasti, odkrite pri sv. Nikolaju na Kapiteljskem hribu (gl. sl. 3: 2), je podoben visokim pokalom z močno razčlenjenim ostenjem, ki so številne najdbe na širšem območju Beletovega vrta,⁴² a je med njimi le nekaj takih z rahlo razgibanim gornjim delom in še ti so brez grobnega konteksta.⁴³

V peči so bili še dva fragmenta skleda (t. 3: 6,7), različna ustja (t. 1: 11,13), dna loncev (t. 4: 1–4,6,7) in ročaj (t. 4: 8). Skleda (t. 3: 6) ima polkrožno oblikovan trup, ki ga od ustja ločuje klekast prehod. Tako oblikovane skleda sodijo med značilno gradivo iz pozne latenske dobe, najdemo jih v naselbinah in grobiščih, npr. Pod Kotom – sever pri Krogu pri Murski Soboti, ter tudi v pečeh s Spodnje Hajdine in Kotare – baza II pri Murski Soboti.⁴⁴ Trakasti ročaj (t. 5: 8) je najverjetneje pripadal dvoročajni posodi. Fragment podobnega trakastega ročaja je bil izkopan na Starem gradu nad Podbočjem⁴⁵ in v stiški naselbini.⁴⁶

Keramično posodje iz peči smo na podlagi loncev z odebeljenimi ustji in glinenk uvrstili v sredino 1. st. pr. n. št. oziroma na prehod med poznolatskima stopnjama LT D1 v LT D2, kar je delno potrdila tudi radiokarbonska datacija v peči najdene mandibule prašiča,⁴⁷ ki jo uvršča v čas 2113 ± 30 BP oziroma s 94,2-odstotno verjetnostjo v obdobje med letoma 204 in 48 pr. n. št.⁴⁸

³⁸ Windl 1975, t. 14: 9,11; 24: 28; Guštin 1977, 72, t. 20.

³⁹ Grahek 2013, 95, 226, sl. 52: P3; Grahek 2016, 249, t. 70: 5; 95: 25.

⁴⁰ Dular, A. 1991, 164, t. 58: 16; ustje pokala s Strmca (ib., t. 59: 2) je podobno ustju pokala iz novomeške peči (t. 1: 12).

⁴¹ Teržan 1971–1972, 112–114, sl. 23: 8.

⁴² Breščak 2000, 33.

⁴³ Knez 1992, t. 79: 7; Božič 2008, t. 27: 1,2.

⁴⁴ Stična: tipologija skled na podlagi naselbinskega gradiva iz Stične (Grahek 2013, 107 sl. 56); Pod Kotom – sever (Kerman 2009, 51, sl. 32, 492); Kotare – baza I (Kerman 2011a, 45, sl. 29); Spodnja Hajdina (Tomanič-Jevremov, Guštin 1996, 272, sl. 5).

⁴⁵ Guštin et al. 1993, 29, sl. 8: 18.

⁴⁶ Grahek 2016, 140, 256, sl. 44; t. 78: 39; 92: 4.

⁴⁷ Radiokarbonsko analizo so naredili na univerzi v Bradfordu. Poročilo hrani ZVKDS, CPA.

⁴⁸ Za nasvete in redakcijo prispevka se zahvaljujem profesorju Mitji Guštinu.

²⁸ Windl 1975, t. 10: 17; 16: 1; 18: 10; 19: 10; 50: 1.

²⁹ Breščak 2015, t. 1: 2; 17: 3.

³⁰ Knez 1977, t. 3: 9.

³¹ Grahek 2017, t. 10: 1; 12: 4,5.

³² Horvat 1990, 123, t. 16: 1.

³³ Prim. Grahek 2013, 82–86, 224–227, sl. 48, 49; Grahek 2016, 129, 254, sl. 78.

³⁴ Guštin 1977, t. 20: 5.

³⁵ Knez 1992, sl. 10.

³⁶ Guštin 2011, 241, sl. 3.

³⁷ Petru 1966, 361; Petru 1971, 112, 114, sl. 42.

KATALOG NAJB

Seznam okrajšav:

- pr. – premer
 ohr. dl. – ohranjena dolžina
 ohr. – ohranjen
 š. – širina
 v. – višina

Za opredelitev sestave lončarske mase in površine so uporabljeni kriteriji po Mileni Horvat (1999, 16; 1989, 31). Pri določanju barve smo si pomagali z barvno skalo Munsell Soil Color Charts, 1994.

Risbe predmetov: Anđelka Fortuna Saje in Matevž Lavrinc.
 Najdbe hrani Dolenjski muzej Novo mesto.

Tabla 1

1. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: svetlorjava (7.5 YR 6/4); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 14,3 cm, ohr. dl. 7 cm, ohr. v. 3,1 cm; inv. št. P 6549.

2. Fragment ustja vrča ali glinenke; izdelava: na vretenu; barva: močno temnosivorjava (10 YR 3/1); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 10,7 cm, v. 2,5 cm; inv. št. P 6555.

3. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: svetlosiva (10 YR 7/1); površina: gladka, sestava: fina; ohr. pr. ustja 6,5 cm, v. 2,5 cm; inv. št. P 6551.

4. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: svetlorjavkastosiva (10 YR 6/2); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 7,6 cm, ohr. dl. 3,8 cm, v. 2,3 cm; inv. št. P 6550.

5. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: močno temnosivorjava (10 YR 3/1); površina: gladka; sestava: fina; ohr. dl. 7,3 cm, v. 3 cm; inv. št. P 6556.

6. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: močno temnosivorjava (10 YR 3/1); površina: gladka; sestava: fina; pr. ustja 9,7 cm, v. 2,9 cm; inv. št. P 6552.

7. Fragment ustja vrča ali glinenke; izdelava: na vretenu; barva: siva (10 YR 6/1); površina: gladka; sestava: fina; ohr. dl. ustja 7,4 cm, v. 4,5 cm; inv. št. P 6557.

8. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: siva (10 YR 5/1); površina: gladka; sestava: fina; ohr. dl. 5,2 cm, ohr. v. 2 cm; inv. št. P 6553.

9. Fragment ustja vrča ali glinenke; izdelava: na vretenu; barva: temnosiva (10 YR 3/1); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 7,4 cm, ohr. v. 1,8 cm; inv. št. P 6554.

10. Fragment ustja vrča ali glinenke; izdelava: na vretenu; barva: svetlorjava (10 YR 6/3); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 15,7 cm, ohr. dl. 15 cm, v. 8 cm; inv. št. P 6558.

11. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: siva (10 YR 6/1); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 10,2 cm, ohr. vel. 4,7 cm, v. 1,8 cm; inv. št. P 6577.

12. Fragment ustja pokala; izdelava: na vretenu; barva: neenakomerna svetlorjava (10 YR 7/3) do temno siva (10 YR 4/1); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 6,8 cm, ohr. vel. 4,8 cm, ohr. v. 3,9 cm; inv. št. P 6574.

13. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: svetlosiva (10 YR 7/1); površina: hrapava; sestava: fina; rek. pr. ustja 14,7 cm, ohr. v. 2,5 cm; inv. št.: P 6578.

14. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: močno temnosivorjava (10 YR 3/1); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 21,6 cm, ohr. dl. u. 5,2 cm, v. 3 cm; inv. št. P 6579.

Tabla 2

1. Fragment ustja lonca; izdelava: dodelano na vretenu; barva: siva (10 YR 5/1); površina: hrapava; sestava: drobna; rek. pr. ustja 13,2 cm, ohr. dl. 6 cm, ohr. v. 3,8 cm; inv. št. P 6559.

2. Fragment ustja lonca; izdelava: na vretenu; barva: svetlosiva (10 YR 7/1); površina: hrapava; sestava: groba; ohr. pr. ustja 6,2 cm, v. 5,4 cm; inv. št. P 6560.

3. Fragment odebeljenega ustja lonca; izdelava: dodelano na vretenu; barva: notranja površina močno temnosiva (10 YR 4/1), zunanja močno svetlorjava (10 YR 7/3); površina: hrapava; sestava: drobna; rek. pr. 22,4 cm, ohr. v. 4,3 cm; inv. št. P 6561.

4. Fragment odebeljenega ustja lonca; izdelava: dodelano na vretenu; barva: neenakomerno svetlosiva (10 YR 7/1) in svetlorjava (10 YR 8/3); okras: snopi glavničenja; površina: hrapava; sestava: drobna; rek. pr. ustja 24,5 cm, ohr. d. u. 9 cm, v. 7,2 cm; inv. št. P 6563.

5. Fragment odebeljenega ustja lonca; izdelava: dodelano na vretenu; barva: neenakomerna močno svetlorjava (10 YR 7/4) in temnosiva (10 YR 4/1); okras: snopi glavničenja; površina: hrapava; sestava: drobna; pr. ustja 25 cm, v. 10 cm; inv. št. P 6564.

6. Fragment odebeljenega ustja lonca; izdelava: dodelano na vretenu; barva: močno svetlorjava (10 YR 7/3); površina: hrapava; sestava: groba; rek. pr. ustja 28 cm, ohr. vel. 13,5 cm, ohr. v. 4 cm; inv. št. P 6562.

7. Fragment odebeljenega ustja lonca; izdelava: dodelano na vretenu; barva: bela (10 YR 8/1); površina: hrapava; sestava: groba; rek. pr. ustja 34 cm, ohr. vel. 17 cm, ohr. v. 3 cm; inv. št. P 6565.

Tabla 3

1. Fragment ustja narebrenega pokala; izdelava: na vretenu; barva: svetlorjavkastosiva (10 YR 6/2) površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 13,5 cm, ohr. vel. 7,4 cm, v. 4,5 cm; inv. št. P 6569.

2. Fragment ustja narebrenega pokala; izdelava: na vretenu; barva: svetlorjavkastosiva (10 YR 6/2) površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 13,9 cm, ohr. vel. 6,5 cm, v. 3,8 cm; inv. št. P 6571.

3. Fragment ustja narebrenega pokala; izdelava: na vretenu; barva: močno svetlorjavkastosiva (10 YR 8/2); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 21,3 cm, ohr. vel. 4,7 cm, v. 5,3 cm; inv. št. P 6570.

4. Fragment ustja narebrenega pokala; izdelava: na vretenu; barva: svetlorjavkastosiva (10 YR 6/2); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 21 cm, ohr. dl. 5,5 cm, v. 7,2 cm; inv. št. P 6572.

5. Fragment ustja narebrenega pokala; izdelava: na vretenu; barva: svetlorjavkastosiva (10 YR 6/2) površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 21,1 cm, ohr. p. vel. 8 cm, v. 8,8 cm; inv. št. P 6573.

6. Fragment sklede konične oblike; izdelava: na vretenu; barva: močno svetlorjava (10 YR 7/3), površina: hrapava; sestava: groba; rek. pr. ustja 16,5 cm, ohr. vel. 7,5 cm, v. 4 cm; inv. št. P 6575.

7. Fragment ostenja sklede, ki se klekasto oddvoji od ustja; izdelava: na vretenu; barva: svetlorjava (10 YR 6/3); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. ustja 13,1 cm, ohr. vel. 12,5 cm, v. 7 cm; inv. št. P 6576.

Tabla 4

1. Fragment dna lonca; izdelava: na vretenu; barva: siva (10 YR 5/1); površina: gladka; sestava: fina; ohr. dl. 4,8 cm, v. 3 cm; inv. št. P 6580.

2. Fragment dna lonca; izdelava: na vretenu; barva: neenakomerno svetlorjava (10 YR 7/3) in siva (10 YR 5/1); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. dna 13 cm, rek. vel. 6,4 cm, ohr. v. 2,8 cm; inv. št. P 6582.

3. Fragment dna lonca; izdelava: na vretenu; barva: močno svetlorjava (10 YR 7/3); površina: gladka; sestava:

fina; rek. pr. dna 9,1 cm, ohr. vel. 4,6 cm, ohr. v. 2,8 cm; inv. št. P 6581.

4. Fragment dna lonca; izdelava: na vretenu; barva: neenakomerna svetlorjava (7.5 YR 6/3) do siva (10 YR 5/1); površina: gladka; sestava: fina; rek. pr. 6 cm, ohr. v. 4,1 cm; inv. št. 6583.

5. Fragment ostenja; barva: svetlorjava (10 YR 7/2); okras: glavničenje; površina: hrapava; sestava: groba; ohr. dl. 7,5 cm, v. 5,3 cm; inv. št. P 6566.

6. Fragment dna lonca; izdelava: dodelano na vretenu; barva svetlorjava (7.5 YR 6/3); okras: glavničenje; površina: hrapava; sestava: drobna; rek. pr. dna 10,6 cm, ohr. vel. 5,5 cm, ohr. v. 3,7 cm; inv. št. P 6567.

7. Fragment dna lonca; izdelava: dodelano na vretenu; barva siva (10 YR 6/1); okras: glavničenje v vodoravnih snopih in mreža; površina: hrapava; sestava: drobna; rek. pr. dna 20,3 cm, ohr. vel. 14,3 cm, ohr. v. 6,6 cm; inv. št. P 6568.

8. Fragment trakastega ročaja pravokotnega preseka s profiliranimi robovoma; barva temnosiva (10 YR 4/1); ohr. vel. 3,5 cm, ohr. š. 2,6 cm; brez inv. št.

BELAK, M. 2014, Staroslovanski žarni grob s kapiteljske njive v Novem mestu / Early Medieval cremation grave from Kapiteljska njiva in Novo mesto, Slovenia. – V / In: S. Tecco Hvala (ur. / ed.), *Studia Praehistorica in Honorem Janez Dular*, Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 30, 397–403.

BOŽIČ, D. 2008, *Late La Tène-Roman cemetery in Novo mesto. Ljubljanska cesta and Okrajno glavarstvo / Poznatensko-rimsko grobišče v Novem mestu. Ljubljanska cesta in Okrajno glavarstvo*. – Katalogi in monografije 39.

BREŠČAK, D. 2000, Arheološko izkopavanje na Kapitlju. – *Rast. Revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja*, 11, št. 1/4 (67), 31–33, Novo mesto.

BREŠČAK, D. 2001, Zgodnja poselitev Kapiteljskega hriba. – *Rast. Revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja*, 12, št. 1 (73), 68–74, Novo mesto.

BREŠČAK, D. 2015, Graves with weapons from Verdun near Stopiče / Grobovi z orožjem z Verduna pri Stopičah. – V / In: J. Istenič, B. Laharnar, J. Horvat (ur. / eds.), *Evidence of the Roman army in Slovenia / Sledovi rimske vojske na Slovenskem*. – Katalogi in monografije 41, 75–125.

CUOMO DI CAPRIO, N. 1978–1979, Updraught pottery kilns and tile kilns in Italy in pre-Roman and Roman times. – *Acta Praehistorica et Archaeologica* 9–10, 23–33.

DUHAMEL, P. 1978–1979, Morphologie et évolution des fours céramiques en Europe Occidentale – protohistoire, monde celique et Gaule romaine. – *Acta Praehistorica et Archaeologica* 9–10, 49–77.

DULAR, A. 1991, *Prazgodovinska grobišča v okolici Vinjega vrha nad Belo Cerkvijo. Šmarjeta 2 (Die Vorgeschichtlichen Nekropolen in der Umgebung von Vinji vrh oberhalb von Bela Cerkev)*. – Katalogi in monografije 26.

GRAHEK, L. 2013, *Železnodobno gradišče Cvinger nad Virom pri Stični. Stratigrafija in tipološko-kronološka analiza naselbinske keramike (The Iron Age hillfort Cvinger above Vir near Stična. Stratigraphy and typo-chronological analysis of settlement ceramics)*. – E-Monographiae Instituti Archaeologici Sloveniae 3/1.

GRAHEK, L. 2016, *Stična. Železnodobna naselbinska keramika / Stična. Iron Age settlement pottery*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 32.

GRAHEK, L. 2017, Nova odkritja grobov iz starejše in mlajše železne dobe na Viru pri Stični / Newly discovered graves from the Early and Late Iron Age at Vir pri Stični. – *Arheološki vestnik* 68, 197–244.

GUŠTIN, M. 1977, Relativna kronologija grobov "Mokronoške skupine" (Relative chronology of the graves of the "Mokronog group"). – V / In: M. Guštin (ur. / ed.), *Keltske študije, Posavski muzej Brežice* 4, 67–103.

GUŠTIN, M. 2011, Eastern imports from the end of Late Iron Age at Novo mesto / Slovenia. – V / In: D. Măgureanu, D. Măndescu, S. Matei (ur. / eds.), *Archeology: making of and practice. Studies in honor of Mircea Babeș at his 70th anniversary*, 239–254, Pitești.

GUŠTIN, M., R. CUNJA, K. K. PREDOVNIK 1993, *Podbočje / Stari grad*. – Posavski muzej Brežice 9.

HORVAT, J. 1990, *Nauportus (Vrhnik)*. – Dela 1. razreda SAZU 33.

HORVAT, M. 1989, *Ajdovska jama pri Nemški vasi*. – Razprave filozofske fakultete, Ljubljana.

HORVAT, M. 1999, *Keramika. Tehnologija keramike, tipologija lončenine, keramični arhiv*. – Razprave filozofske fakultete, Ljubljana.

HVALEC, S., T. VERBIČ, I. BEKLJANOV ZIDANŠEK 2012, *Poročilo o predhodnih arheoloških raziskavah – Doku-*

- mentiranje ob gradnji – na lokaciji Proštijijski vrt – Novo mesto parc. št. 1370, 1371, 1372/1 in 1372/2, k.o. Novo mesto. (EŠD 492, 493, 8569, 9331) (17.2. 2012). – Neobjavljeno poročilo / Unpublished Report, Arhej d.o.o. [http://www.arhej.com/datoteke/Pdf/porocilo_nm-prostijski-vrt_2012.pdf].
- KERMAN, B. 2009, *Pod Kotom–sever pri Krogu*. – Arheologija na avtocestah Slovenije 24. [http://www.zvkds.si/sites/www.zvkds.si/files/.../files/.../24_pod_kotom-sever_pri_krogu.pdf].
- KERMAN, B. 2011a, *Kotare–Baza pri Murski Soboti I/II*. – Arheologija na avtocestah Slovenije 17. [<http://www.zvkds.si/sites/www.zvkds.si/files/uploads/files/publication/kotare1.pdf>].
- KERMAN, B. 2011b, Celtic settlement in Prekmurje. – V / In: M. Guštin, M. Jevtić (ur. / eds.), *The Eastern Celts. The Communities between the Alps and the Black Sea, Annales Mediterranei*, 65–82, Koper, Beograd.
- KNEZ, T. 1977, Historična urbanizacija Novega mesta. Gradišče–Gradec–mesto. – *Kronika* 25/1, 6–11.
- KNEZ, T. 1981, Novo mesto – proštijijski vrt. – *Varstvo spomenikov* 23, 244–345.
- KNEZ, T. 1990, *Sto let arheoloških raziskovanj v Novem mestu 1890–1990 (Hundert Jahre archäologische Forschungen in Novo mesto 1890–1990)*. – Novo mesto.
- KNEZ, T. 1992, *Novo mesto 2. Keltsko-rimsko grobišče Beletov vrt (Novo mesto 2. Keltisch römisches Gräberfeld Beletov vrt)*. – *Carniola archaeologica* 2.
- KRAJŠEK, J. 2015, *Keramika rimske Celeje*. – Neobjavljena disertacija / Unpublished PhD thesis, Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- KRIŽ, B. 2002, *Kelti v Novem mestu. Katalog razstave (The Celts in Novo mesto. Exhibition Catalogue)*. – Novo mesto.
- MANGEL, T. 2016, *Laténské hrnčičské pece ve střední Evropě a otázky organizace hrnčičské produkce [La Tène period pottery kilns in Central Europe and the organization of pottery production]*. – Neobjavljena disertacija / Unpublished PhD thesis, Univerzita Hradec Králové Filozofická fakulta Katedra archeologie [<https://theses.cz/id/bt8r1m>].
- MANGEL, T., R. THÉR 2015, Ke stavu poznání hrnčičských pecí z doby laténské v Čechách a na Moravě (Research into Pottery Kilns from the La Tène Period in Bohemia and Moravia). – *Živá archeologie* 17, 48–54.
- PETRASCH, J. 1986, Typologie und Funktion neolithischer Öfen in Mittel- und Südeuropa. – *Acta Praehistorica et Archaeologica* 18, 13–83.
- PETRU, P. 1966, Hišaste žare, dokaz migracije dela plemena Latobici (Les urnes-cabanes preuve de la migration d'une partie de la tribu des Latobici). – *Arheološki vestnik* 17, 361–371.
- PETRU, P. 1971, *Hišaste žare Latobikov (Hausurnen der Latobiker)*. – Situla 11.
- STIPANČIČ, P. 2015, Pregled novomeških arheoloških raziskav. – *Rast. Revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja*, 26, št. 1/2, 43–66, Novo mesto.
- SWAN, G. V. 1984, *The pottery kilns of Roman Britain*. – Royal Commission on Historical Monuments, Suppl. Ser. 5, London.
- ŠIMIČ-KANAET, Z. 1996, Razvoj lončarskih pečí i tehnologije pečenja na prapovjesnim i antičkim primjerima. – *Opuscula Archaeologica* 20, 151–177.
- TERŽAN, B. 1971–1972, Valična vas. – *Varstvo spomenikov* 17–19, 112–114.
- TOMANIČ-JEVREMOV, M., M. GUŠTIN 1996, Keltska lončarska peč s Spodnje Hajdine pri Ptujju (A Celtic pottery kiln from Spodnja Hajdina near Ptuj). – *Arheološki vestnik* 47, 267–278.
- VOJAKOVIĆ, P., M. NOVŠAK, T. ŽERJAL, T. VERBIČ, J. KRAJŠEK, J. HRUSTEL 2011, *Poročilo o predhodnih arheoloških raziskavah na lokaciji Ljubljana – stanovanjska soseska Tribuna*. – Neobjavljeno poročilo / Unpublished Report, Arhej d.o.o. [<http://www.arhej.com/datoteke/Pdf/porocilo-tribuna-08-za-objavo-koncna.pdf>].
- WINDL, H. 1975, *Das La Tène- und kaiserzeitliche Gräberfeld von Mihovo (Unterkrain – Dolenjsko)*. – Neobjavljena disertacija / Unpublished PhD thesis, Universität Wien.
- ZEILER, M. 2009, Rekonstruktion von Töpfereien der jüngeren vorrömischen Eisenzeit (HA D-LT D). – V / In: P. Trebsche, I. Balzer, C. Eggl, J. Fries-Knoblach, J. K. Koch, J. Wiethold (ur. / eds.), *Architektur: Interpretation und Rekonstruktion. Beiträge zur Sitzung der AG Eisenzeit während des 6. Deutschen Archäologie-Kongresses in Mannheim 2008*, Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 55, 263–280.

Late La Tène pottery kiln from Kapiteljski hrib in Novo mesto

Summary

The hill of Kapiteljski hrib with its cathedral of St Nicholas is a dominant feature of Novo mesto's townscape, rising above the surroundings in the bend of the River Krka, that has been inhabited from the Late Iron and Roman periods onwards (Fig. 1). The archaeological investigations conducted on the western slope in 2004, in advance of slope consolidation, revealed a sunken two-chamber pottery kiln that was partially excavated in Trench 5 (Figs. 1; 5–9). Such kilns are characteristic of the La Tène culture in the areas north of the Alps inhabited by a Celtic population.

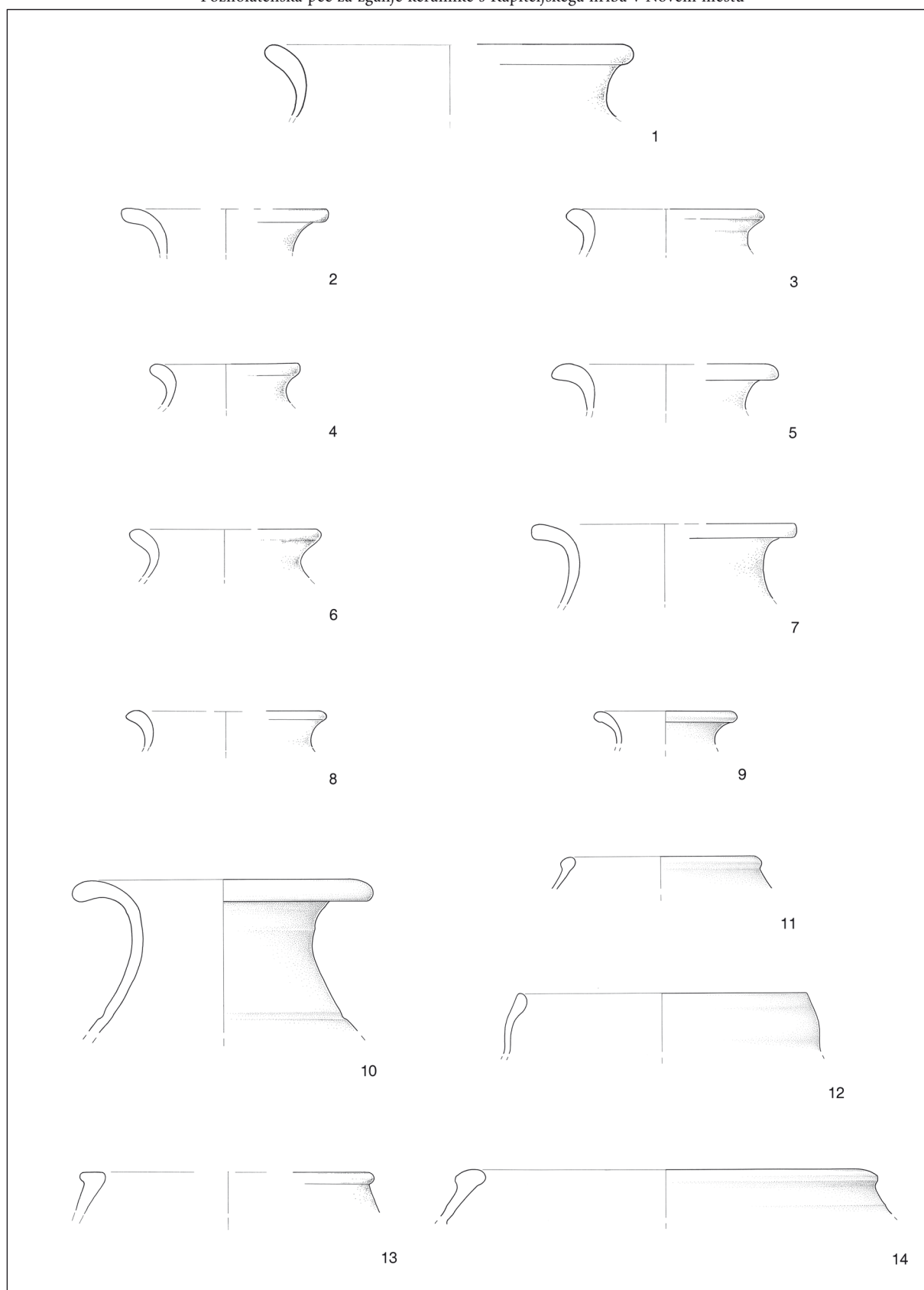
The kiln yielded sherds of different pottery forms such as flasks (Pls. 1: 2–10; 2: 1), wide jars with combed decoration (Pl. 2: 1–7) and moulded pedestal goblets (Pls. 1: 14; 3: 1–5). The pottery forms and technology correspond with the known La Tène production, with comparable finds from sites in close proximity: the La Tène–Roman

cemetery at Beletov vrt (Fig. 1) and the Late Iron Age habitation layer on the site next to St Nicholas (Fig. 1: 1,5).

The pottery from the kiln has been attributed to the Late La Tène phase of LT D1, which is largely supported by the results of the radiocarbon analysis performed on a pig mandible unearthed inside the kiln, with a date of 2113 ± 30 BP or between 204 and 48 BC with a 95.4% probability.

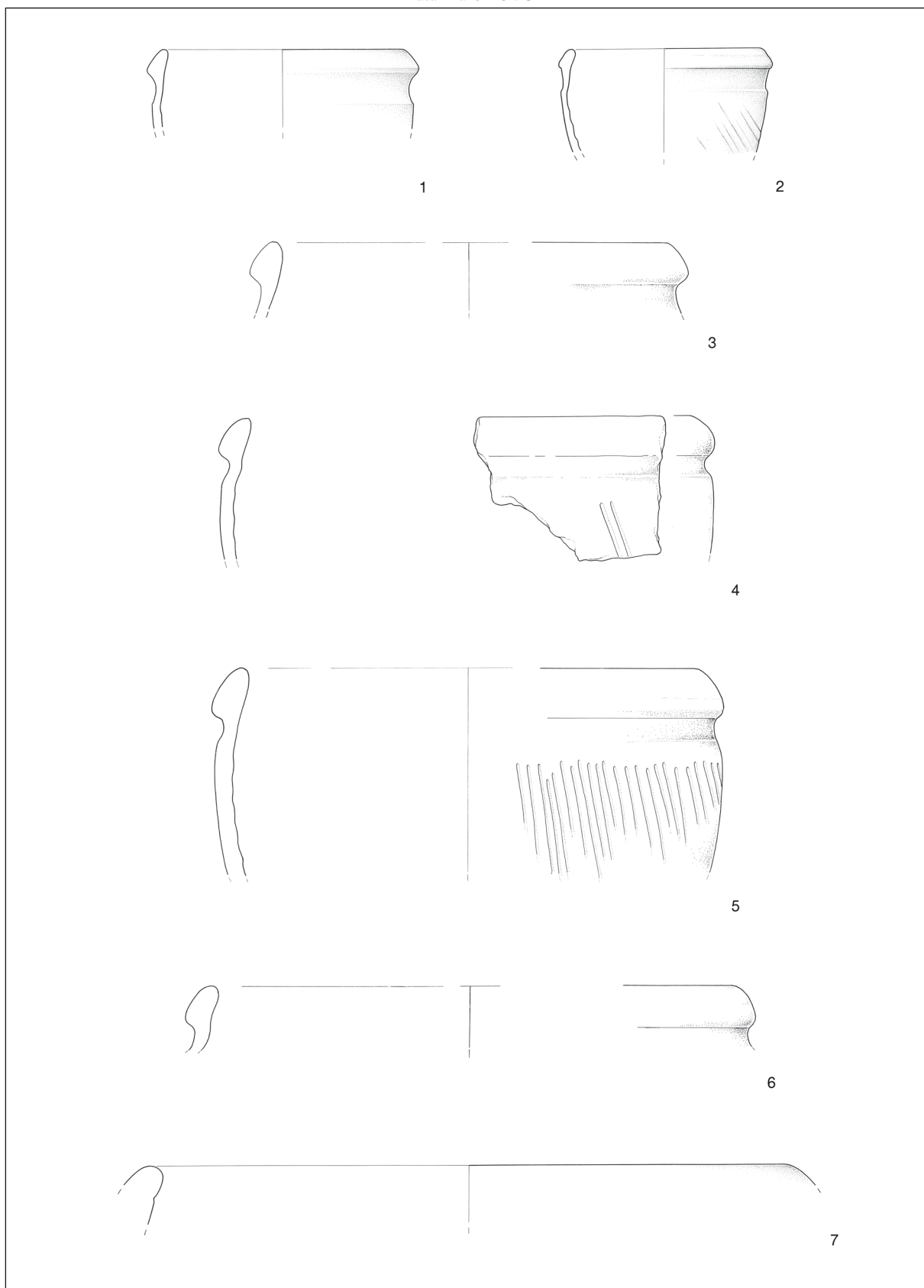
Translation: Andreja Maver

Katarina Udovč
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Center za preventivno arheologijo
Poljanska 40
SI-1000 Ljubljana
katarina.udovc@zvkd.si

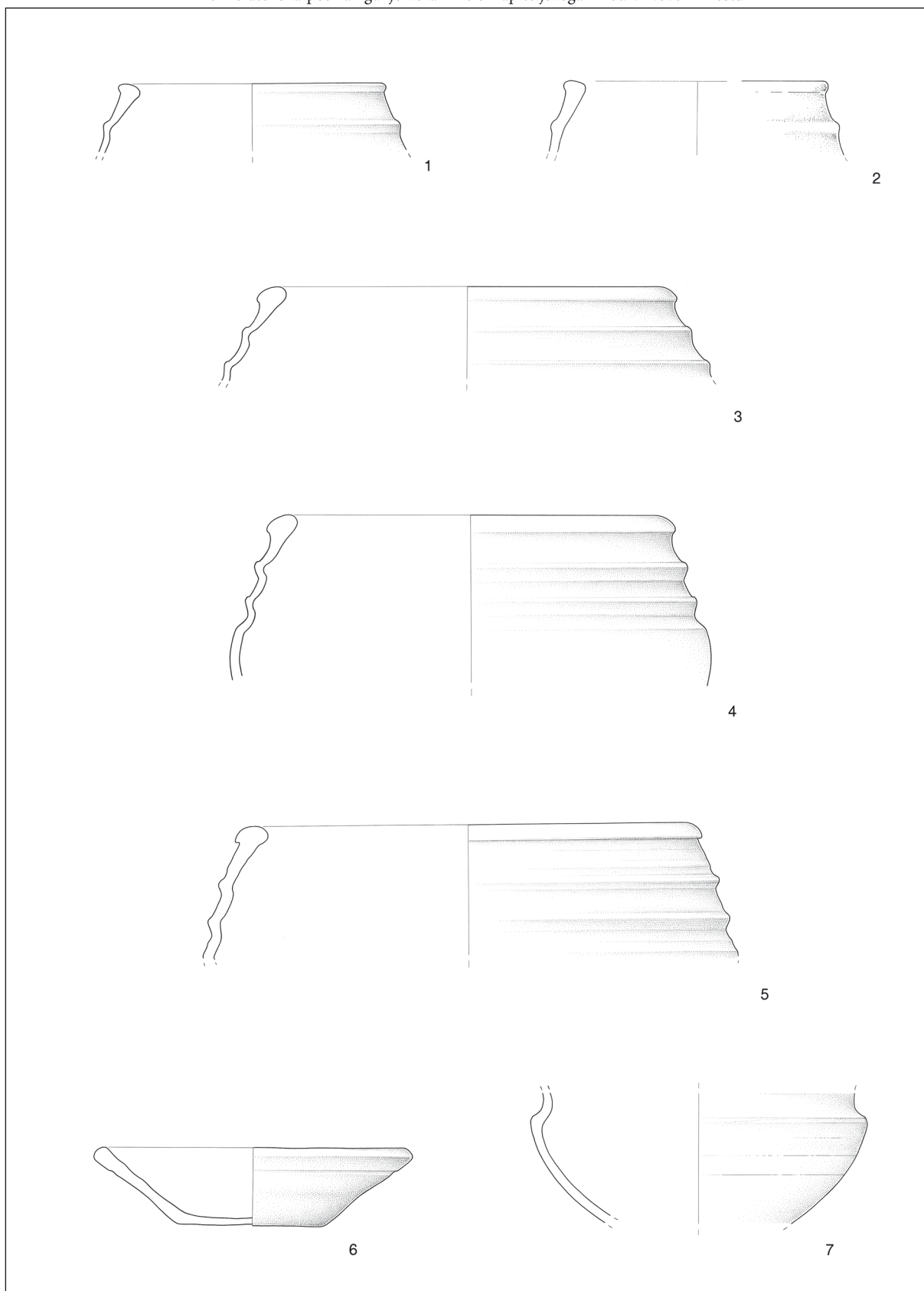
T. 1: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Najdbe: 1–11,13,14 – iz kuriščne komore/ruševine (SE 015) peči; 12 – iz polnila (SE 022) delovnega prostora. Vse keramika. M. = 1:3.

Pl. 1: Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004). Small finds: 1–11,13,14 – from the oven/kiln debris (SE 015); 12 – from the fill of the stoking area (SE 022). All pottery. Scale = 1:3.

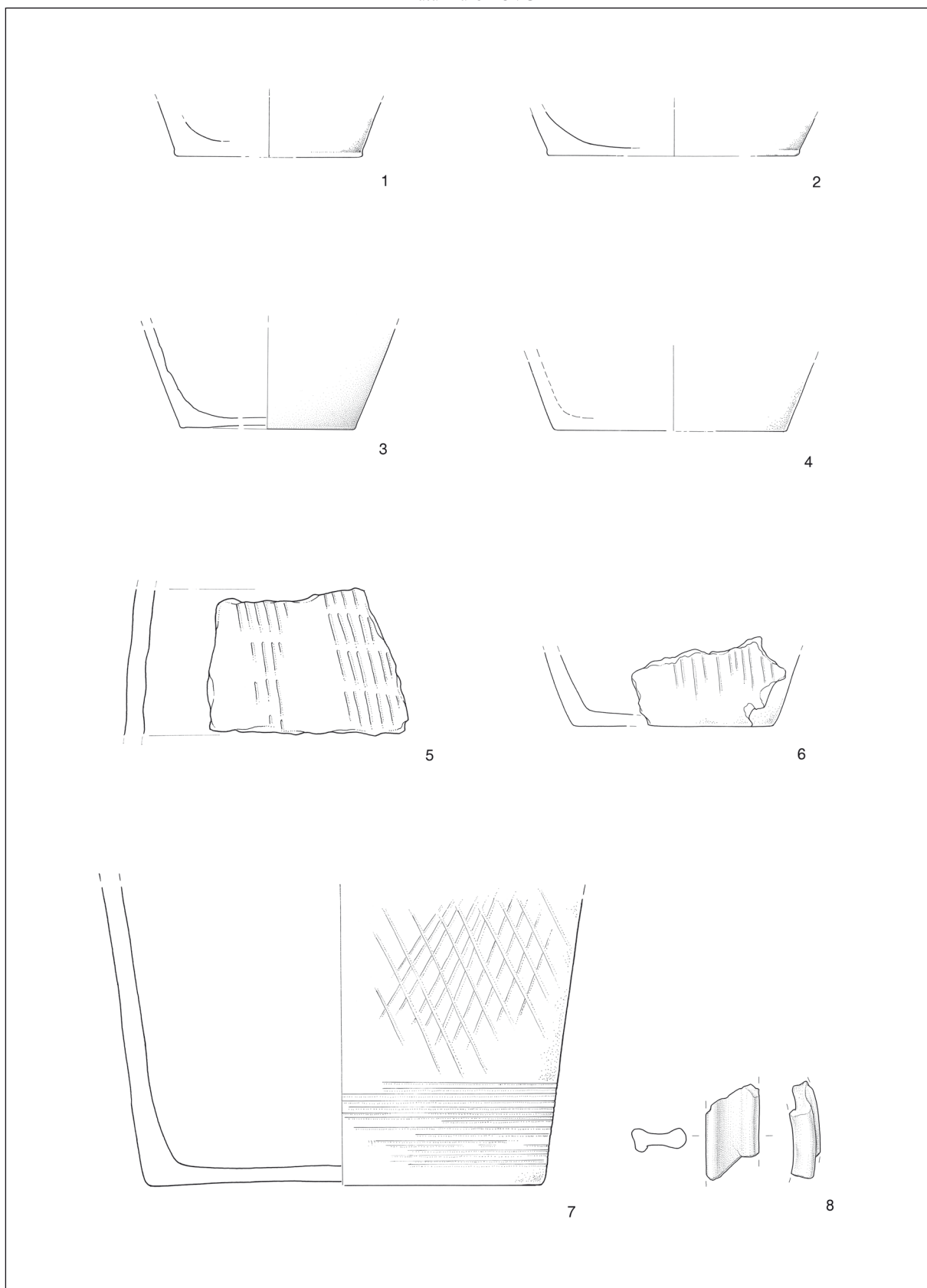
T. 2: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Najdbe: 1 – iz polnila (SE 022) delovnega prostora; 2–7 – iz kuriščne komore/ruševine (SE 015) peči. Vse keramika. M. = 1:3.

Pl. 2: Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004). Small finds: 1 – from the fill of the stoking area (SE 022); 2–7 – from the oven/kiln debris (SE 015). All pottery. Scale = 1:3.

T. 3: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Najdbe iz kuriščne komore/ruševine (SE 015) peči. Vse keramika. M. = 1:3.

Pl. 3: Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004). Small finds from the oven/kiln debris (SE 015). All pottery. Scale = 1:3.

T. 4: Kapiteljski hrib, zahodno pobočje (sonda 5, 2004). Najdbe: 1 – iz kurišnega kanala (SE 019); 2,3 – iz polnila (SE 022) delovnega prostora; 4–8 – iz kuriščne komore/ruševine (SE 015) peči. Vse keramika. M. = 1:3.

Pl. 4: Kapiteljski hrib, western slope (Trench 5, 2004). Small finds: 1 – from a fire tunnel (SE 019); 2,3 – from the fill of the stoking area (SE 022); 4–8 – from the oven/kiln debris (SE 015). All pottery. Scale = 1:3.